

Szepesi Attila: Harangtemető

Metaforikusságában érzékletes jelentéskör övezi Szepesi Attila hetedik kötetének címét. A *Harangtemető* a létünket betöltő tárgyvilág pusztulását idézi. A harangét, amely több mint humanizált tárgyaink egyike, hisz évszázadok sodrában szava a közösségi lét szimbóluma és összetartó ereje volt. Ha tüzet, árvizet, végveszélyt jelzett, a tragédia nemcsak az egyént fenyegette. Megtisztító örömtől zengett a hangja ünnepeken, és tompán kongott a gyász óráiban. Vézivataros időkben, a menekülés rémületében sem feledkeztek meg róla. Legendák sora tudósít, nem tudván kimenekíteni, tóba, mocsárba dobták, megőrizve így az élet újratemetésének lehetőségét. Szepesi Attila a kötet címadó versben a „két korszak peremén” földbe került, rozsdalepett, visszatárgyasult harang végső elsüllyedését rajzolja meg. A pusztulás képei hűvösen tárgyilagosságok, s ez jelzi Szepesi újabb verseinek jellegzetes lírai alaphelyzetét: az idő múlását, a világ elszegényedését szemrevételező csöndes meditációt.

A *Harangtemető* három ciklusa (*Zsebatlasz*, *Bolondóra*, *Bábozó gyerekek*) arányaiban is tagolt, kiteljesedett költői világot mutat. A verssé lobbanó ötletek, a lírai én különböző metamorfózisai, azaz az útkeresés stációi után immár a megtalált versrendről és tág horizontú szemléletről tanúskodik az új kötet. A századok mélyére alászálló, történeti figurákká stilizált lírai én, a létet a história tér, idő koordinátájában faggató archaizált versforma, a festői látványvá dermedő világ, az útiképek személyességéből, konkrétságából absztrahált viláértelmezés — *Szepesi Attila költészetének e jellegzetes tartományai* — rendben illeszkednek, érzékletes lírai világot építenek. A térben lokalizált és a magyar múltban gyökeredző versekből áradó történelmi atmoszférába belesimul a kultúr-motívumokból, kultúrkincek reflexióiból táplálkozó időtlenség-élmény. Ezt a kiérlelt, szép szintézist tükrözik vissza-visszatérő témái, egymásra vonatkoztató motívumai.

Szepesi Attila költészetének fő vonulatába tartoznak a régi korokba ívelő versek. A költőt történelem iránti érzékenysége a múltba vezet, s a korjelző értékű szerepekbe bújtatott lírai én a jelen és a múlt egymásra montírozott szemléletével tekint a világra. Az új kötet nyitó darabjának tanúsága szerint (is) Szepesi Attila ez idő tájt búcsút mond a stilizáció ilyen formájának, elköszön alakváltozataitól, akik „mesterei” voltak: „kósza igricek / névtelenek és / haláltalanok / akik szóba igázták az időt” (*Egy régi éjszaka Szentgyörgypusztán*). A búcsú gesztusa az ábrázolás némi módosulását előlegzi, új líra-modell felé való tájékozódást sejtet. A *Harangtemető*ben a történelem — s benne a sorsát, sorsokat igazgató ember — a jelenkor aspektusából mutatkozik meg, és a mai szemlélődő számára már csak kövület: beszédes bizonyítékául az idő abszolútumában szétfoszló és így relativizálódó emberi tetteknek. Sajátos tárgyiaság ötvözetét tehát a *Harangtemető rom-, torzó-, látványversei*.

Mitikus képsorozatban, a látomás extázisával jeleníti meg az egykori pálos kolostor romjait a *Budaszentlőrinc köveire* című vers. A felidézett látványból egy vén remete (talán egy korábbi alakmás) figurája bontakozik ki, aki az örök ima varázsszavait rója a pergamentre. Az első részben még „tisztán” leíró vers a folytatásban második személyre vált, és a sorzuhatagokban ellenpontozódó időrendek megadják a megidézés indokát, a jelen személyiségének önmeghatározó igényét: „nézni a fehér-fekete várost / hol almafa robbant veled / kardok-szabdalta kőarcokra / visszavetited arcod vonásait”. Régi korokról

beszélnek a csodásan megkerült budai gótikus szobrok (*Budavári szobrok*). A finoman munkált részleteket az eltűnt idő varázsos atmoszférája lengi körül ebben a tárgyversoroztatban. A kőbe, márványba dermedt emberi lényeg mára műalkotássá transzponálódott tárgyiassult esztétikum. A reflexiókban (itt is) korunk emberének gondolja kap hangot: tisztaság igénye (*Fehér Madonna*), komor idők árnyékában a megmaradás imperativusza (*Lovag, capuccióban*). A személység alakváltását, tárgyiassult álcáját értelmezi az *Őnarckép Buddha-szoborral*. Az idő örvényében egykori, széthullott világ darabjai kavarnak, amelyek építőkövei egy mai portrénak, magatartásnak. A fragmentaritást versszerző erővé is kitüntető nagy erejű művészi alkotás az önteremtés küzdelmét érzékelteti, az „idő fénylő hullámaiba” merítkező személyiséget, aki felismeri: „el kell indulni iránytalan / befelé vak éjeken át / elnézni a jégbe-fagyott folyót / a hidat a görbe fát”. A motívumok pontosan jelzik a már megismert és elhagyott világ határát (éj) és a kibontakozó távlatot is.

A *Harangtemető* másik jellemző verstípusa a látványvers. A magatartás-ként vállalt kontemplációs foglalatok az úti élményeket rögzíti képek és a műalkotás-adaptációk. Jellegzetes vidékeket, színeket rajzol a *Makedón emlék*, a *Kaukázusi képeslapok*, de a vers lényegét azok az emberi minőségek adják, amelyek a tájhoz kapcsolhatók. A ciklusdarabok nem egyenértékűek, ám a legjobbak (*Romkatedrális*, *Kahét erdő*) arányrendje, színgazdagsága a látványt biztos kézzel verssé rendező alkotót mutat. Szepesi Attila műalkotások iránti vonzódását számos kép-, szoborhite verse bizonyítja. A motíváció forrását kutatva: a hajdan választott pálya sugárzása mellett erősebbnek tűnik az a művészi irányultság, amely ezt a vonzalmat eszközrendszerébe sorolja. A *Harangtemető Goya-capricció*, *Bruegel: Két majom*, *Három kínai selyemfestmény* című verse a látványt rögzíti, a pillanat ragyogását, amikor a mű varázsa, a felismerés döbbenete átjárja az embert. Sajátos látószögéből exponálódik a világ egy kimerített részlete. Az így némiképp személyessé váló személytelen-ség módszerébe bepillantást enged a poetikai leckének is beillő esztétikai fejtegetés, a kötetzáró *Vízirigó*. Egy háromsoros vers értelmezése kapcsán, a kimondhatatlan kimondásának örök költői igényével írja Szepesi: „... egy semleges képet olyan erővel kell feltölteni, hogy az váratlanul saját belső csöndjébe kényszerítse a szemlélőt és kiváltsa belőle a megvilágosodás élményét.”

Szepesi Attila költői pályájának szextánusa többféle irányt jelzett már. Az útkeresés, a kísérlet persze mindig magában rejti a rátalálás csodáját is. Úgy tűnik, Szepesi Attilának sikerült, a vágyott világ közelébe ért. A *Harangtemető* versfegyelme, egységes motívumvilága, szemléletmóddá finomított tárgyiasága erről tanúskodik. (*Szépirodalmi*.)

N. HORVÁTH BÉLA